

Ca M
899

899

Ս. ՄԳԱԼՈՐԼԻՇՎԻԼԻ

ՂԱՂԻՏԱՅԻ ԳՈՂԸ

ՊԵՏԶՐԱՏ

899.962.1 Մ
Մ-41

899.962.15
5-41

Ս. ՄԳԱԼՈՐԼԻՇՎԻԼԻ

2011-07

ՂԱՂԻՏԱՅԻ ԳՈՂԸ

Նկարները Ս. ՄԱԻՍԱՇՎԻԼԻ
Թարգմանեց վրացերենից Ա.ԻՄ. ՄՈՒՐՎԱԼՅԱՆ

Պ Ե Տ Շ Ր Ա Տ
ՀԼԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՍԱՆԿԱՊՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1938

Ղաղիտան Փրոնե գետի ափին յեգիպտացորեն ունեւր ցանած էր չուլիսի վերջն եր. յեգիպտացորենը վոստավորվել էր և անուշ շշուռն ու շրշյուն եր հանում: Ղաղիտան փայտատով արտն աշնպես եր մաքրել, վոր մարդ մեկ-մեկ կհամարեր յեգիպտացորենի ցողունները, վորոնք փարթամացել, գլուխները վեր եյին պարզել, առատորեն վոստակալել ու վոսկե գանգուրները գզգզելու եյին տալիս չարածճի հովին: Ղաղիտայի այս ուրախ արտի աջ կողմից անցնում եր ջրաղացի առուն. առվի մյուս կողմը գտնվում եր մի այգի. ձախ կողմում, գետի մոտերքում, կանգնած եր մի հսկայական ընկուզենի, վորի ստվերը մեղմորեն ընկնում եր արտի վրա: Ընկուզենին վերեւից նայում եր գետին. նրա ճյուղերից մեկը մոտենում եր Փրոնեյի ալիքներին, քամին կռացնում եր ձուղը և ջրերին զարկում. կաթիլներով պատած տերևները կարծես ասեղնազործած ձեռագործ լինեյին: Փրոնեն իր սակավ, բայց խելառ ջրերով հարվածում եր այն պատին, վորի կողքով բարձրացել եր ընկուզենին. ընկուզենու տակ ջուրը պտտվում եր ու գոյացնում մի լճակ, վորը գյուղի յերեսաները լողարան եյին դարձրել:

— Քավոր Ղաղիտան, արտը ջրելը չպրծար, — ձայն տվին հարեվան այգուց:

Ղաղիտան ձեռքը ճակատին հովանի անելով այն կողմը նայեց.

— Այ վորտեղ վոր ե՛ ծայրը կհասնեմ, — ասաց Ղաղիտան:

— Յերեկ սկսեցիր և մինչև հիմա ի՞նչ յեղավ: Յերեկ՝ գժվար ե ջրվում:

— Ի՞նչ ասել կուզե, — բահին հենվելով պատասխանեց Ղաղիտան իր հարեվանին. — գժվար չե, հայր ու վորդություն գիտենա, բայց ուժս ել իր տեղը չե. ծերուկյունը ծանր բան ե: Յերը վոր քս հասակին եյի, այսչափ հողը մի վայրկյանում շուռ կտայի, բայց հիմա ի՞նչ կարող եմ անել, — ասաց ծերունին՝ գլուխը շարժելով:

59518-66

— Լավ ս թրջեր: Ո՛հ, յես քո բար ու բերքին մատաղ. չի ծփացել որհնածը. ասածու աչքն ե պտտվում այս քո արտում, քավոր, ասածու աչքը:

Հիացմունքի սարսուռ անցավ Ղաղիտայի մարմնով, և սիրտն ուրախությունից շարժվեց. նոր առու բացելով կռացած մեջքն ուղղեց և սիրալիր կերպով նայեց շշնջացող արտին:

— Այստեղ դեռ ելի վռչինչ, — ասաց ուրախացած սրտով Ղաղիտան. — հապա մի ընկուզենու կողմն անցիր. խոպան եր, այս տարի բահեցի: Այնպիսի յեգիպտացորեն ե, վոր ձիավորն ել կգժվարանա միջով անցնել. մարդու բազկի չափ վոստեր ե բռնել:

— Գիտե՞ս, քավոր, յես առուն կհասցնեմ մինչև ծայրը... Ել բան չի մնում, իսկ հետո կտանեմ իմ արտը. մի շաբաթ ե, ջրվորների հետևից եմ ընկել:

— Տար, վորդիս, յես ինչ արգելողն եմ. ջուրն աշխարհինն ե: Ղաղիտայի մկրտության անունն ուրիշ եր, բայց գյուղն ինչ վոր մի անգամ այս անունն եր տվել: Նրա մկրտության անունը վոշ վոք ել չգիտեր. միշտ «Ղաղիտա» եյին կանչում և իրենք ել չգիտեյին, թե ինչու եյին այդպես կանչում: Ղաղիտան ծեր եր, մոտ վաթսուն տարեկան, տանն ուներ չորս հաստլիկ աղջիկ, ինչպես ինքն եր ասում, չորսն ել իրար հետևից հասած, ասես չորսն ել պատրաստ, ամուսնության համար հասունացած աղջիկներ:

Ղաղիտան միջահասակ եր, մեջքից կռացած, ասես աղեղ լիներ: Հիանալի դեմք ուներ. միշտ մաքուր սափրած յերեսին տարածվել եյին սպիտակ ու լայն բեխերը: Իսկ յերկար ու սպիտակ մազերը միշտ մաքուր սանրած ու հավաքած եյին լինում ծոծրակի մոտ, ու յերկար, վրան սև չթի փաթաթան կապած: Նա արտի մեջտեղում մի բարձր փայտ եր ցցել, վորի գլխին դրել եր իր հին, սև գլխարկը՝ վրան գցել ծվեն-ծվեն դարձած, կապույտ սատինե շապիկը: Այգու դեմ ու դեմ կոճղերի վրա շինած ուներ մի խրճիթ, վորն արտին նայում եր վերից:

Ղաղիտան վերջացրեց ջրելը: Նստեց առվի ափին, գլխի փաթաթանն արձակեց, յերեսն առվի մեջ լվացավ և թաց սանրով մագերը սանրեց: Հետո բարձրացավ խրճիթը, վորին հենված եր միտանի սանդուխք: Նստել է Ղաղիտան խրճիթում: Թասի մեջ սառն աղբյուրի ջուր է ածել, վորն այնտեղ, ընկուզենու մոտերքում եր խոխոջում, մեջը գցել է շոգից չորացած հացը, թրջում է և ուտում: Ծամում է ծուլորեն ծերունի Ղաղիտան, վորը մի թևով հենվել է ծալված վոտին, իսկ մյուս ձեռքը թասի մեջ է գրել և հացն է փշրում:

— Հապա, ի՞նչ ավելի շուտ կհանվի, ո՞վ,— վազում էյին յերեսաները գետա լճակի կողմ իրար հետ վիճում՝ գոտիկներն արձակելով:

Աղմուկի վրա Ղաղիտան գլուխը խրճիթից հանեց, իսկ մի ձեռքը թասի մեջ մնաց՝ հաց հանելու համար: Յերեսաները վազեցին ընկուզենու տակ, շտապ հանվեցին և բարձունքից նետվեցին ջուրը: Աղմուկ բարձրացավ: Յեղեգնուտն ու այգիները խինդ առան: Նախրապաններն ել կեսորին տավարը գետափը բերին զովացնելու:

— Յեփրեմ, հապա մի արի, այս ընկուզենու ճյուղով անցնենք ու այնտեղից սուզվենք ջուրը,— ասաց Միխան:

— Անցնենք... Դե, հա. սպասի, այ տղա, միասին ցատկենք:

Սողացին ընկուզենու վրայով և անցան այն ճյուղով, վորը հենց ջրի վրա յեր տարածված: Միխան ընկուզենուց նայեց արտին և նրա մեջ խժուելու ցանկություն զարթնեց, յեզիպտացորենի վոստերը միանգամից հափշտակեցին նրան. մոռացավ, վոր ընկուզենու վրա յե նստած և լողանալու յե պատրաստվում:

— Անցիր, այ տղա, ի՞նչ ես շճմել,— և Յեփրեմը ձեռքով նրա վզակոթին տվեց:

— Այ տղա, Յեփրեմ, ի՞նչ վոստեր է բռնել, հա. ո՞վ չքաղի, նա մարդ չի:

— Գնա, այ բալամ, էն որվանը չլինի: Ինձ վոստեր քաղել տվիր և քիչ մնաց մայրս խեղդեր. ասում եր՝ գողացած յեզիպտացորեն ի՞նչու ուտեցիր ինձ:

— Դու վոր թանակեր լինես, ո՞վ ե մեղավոր, ո՞վ. բա բերանում լեզու չունեյիր, կասեյիր՝ մեր արտիցն եմ քաղել... գիտես, վոր լողանանք—պրծնենք, սպասենք. ժողովուրդը մի կողմ կքաշվի, այն ժամանակ ծածուկ ներս կմտնենք:

Յեփրեմը գայթակղվեց, թեև մի քանի վայրկյան վարանման մեջ եր: Գլխով համաձայնության նշան արեց Միխային: Սկյուռների պես վազ տվին ճյուղով և նայեցին ջրապտույտին:

— Դե, տղերք, նայեցե՞ք՝ ո՞վ ավելի յերկար կմնա սուզված...

— Յեփրեմ, արի, ելի՛ միասին նետվենք,—կանչեց Միխան:

Տակն ու վրա արին ջուրը, վորը գյուղի տղաներով լցվեց. վոմանք մենամարտում եյին, վոմանք հեծնում գոմեշները, վորոնք պառկել եյին լճակի մեջ և հաճույքով պոչերն եյին շարժում: Յեփրեմը շատ եր սիրում անասուն տանջել. գոմեշներից պոչ չեկավ. մերթ բռնում եր պոչից, վորով նա ջրին եր զարկում և ջուրը շաղ տալիս դեմքին, մերթ պոզերից եր կախվում: Ամբողջ տավարը տեղահան արեց:

— Այ տղա, ի՛նչ անհանգիստն ես յեղել, հանգիստ թող գոմեշներին,—հանդիմանեց նախրապանը, վոր նստած եր մոտիկ թմբին.—Ելի՛. հանգիստ թող, թե չե այնպես կհասցնեմ այս ճիպոտը, վոր «վա՛յ մայրիկ» կկանչես:

Յեփրեմը հեռու կանգնեց, գետնից քար վերցրեց ու սպառնաց.

— Այնպես ճղեմ այդ գլուխդ այս սրածայր քարով, վո՛ր...

Այստեղ նախրապանը վեր թռավ տեղից: Յեփրեմը հռհռոցով ջուրը նետվեց և սուզվեց բազի պես:

— Այդպիսի բանե՛ր են սովորեցնում քաղաքի ձեր դպրոցում, հա՛:

Արևը միջոցից թեքվեց, շամանդաղ բարձրացավ: Նախրապանները տավարը ստվերոտ տեղից դուրս քշեցին և տարան դաշտն արածացնելու: Ամեն ինչ իր տեղը քաշվեց: Ղաղիտան ել մեկնվեց և անուշ քուն մտավ: Յեփրեմն ու Միխան հարմար ժամանակ գտան. աղվեսի պես վզները յերկարացրին, զգույշ քայլերով գաղտագողի մտան յեգիպտացորենի արտը, գրպաններն ու ծոցերը լցրին, դուրս յեկան յեղեգնուտը և նեղ արահետով հեխե տուն փախան:

Յեփրեմի հայրը միջին կարողության տեր ազնվականի վորդի
յեր։ Իր այս մի վորդուն դպրոց եր տվել, մյուսներին ել նախա-
պատրաստում եր։ «Յեթե այս ժամանակ մարդ ուսում չստանա,
վատ կլինի նրա բանը, հաց ճարել չի կարող»,— հաճախ ասում
եր կյանքի փորձ ունեցող Նիկոլոզ Աբուլաձեն՝ Յեփրեմի հայրը։

Այն իրիկունը, յերբ Յեփրեմը Ղաղիտայից յեգիպտացորենի
վոստեր գողացավ, Նիկոլոզ Աբուլաձեն պատշգամբում գորգ եր
փռել տվել և վրան պառկել։ Նրա կինը նստած եր դռան շեմքին.
յերեխաները հավաքվել էյին մոր շուրջը. փոքրիկ տղան մոր
հյուսերից եր կախվել, սողալով բարձրանում եր մեջքին և
անուշ-անուշ համբուրում նրան ու փաղաքշում։ Մայրը ձայն չեր
տալիս, ասես վորդու փաղաքշանքը չեր զգում։

Յեփրեմը դուրս բերեց տաք-տաք յեգիպտացորենը և յուրա-
քանչյուրին մի-մի հատ տվեց։ Հայրը վրա նստեց պառկած տեղից,
վերցրեց յեգիպտացորենը և սկսեց ուտել։

— Սիդո՛, Սիդո՛,— կանչեց Յեփրեմն իր փոքրիկ քրոջը.— դե,
դու ել աղ ածա. աղով այնքան համեղ ե, վճր...

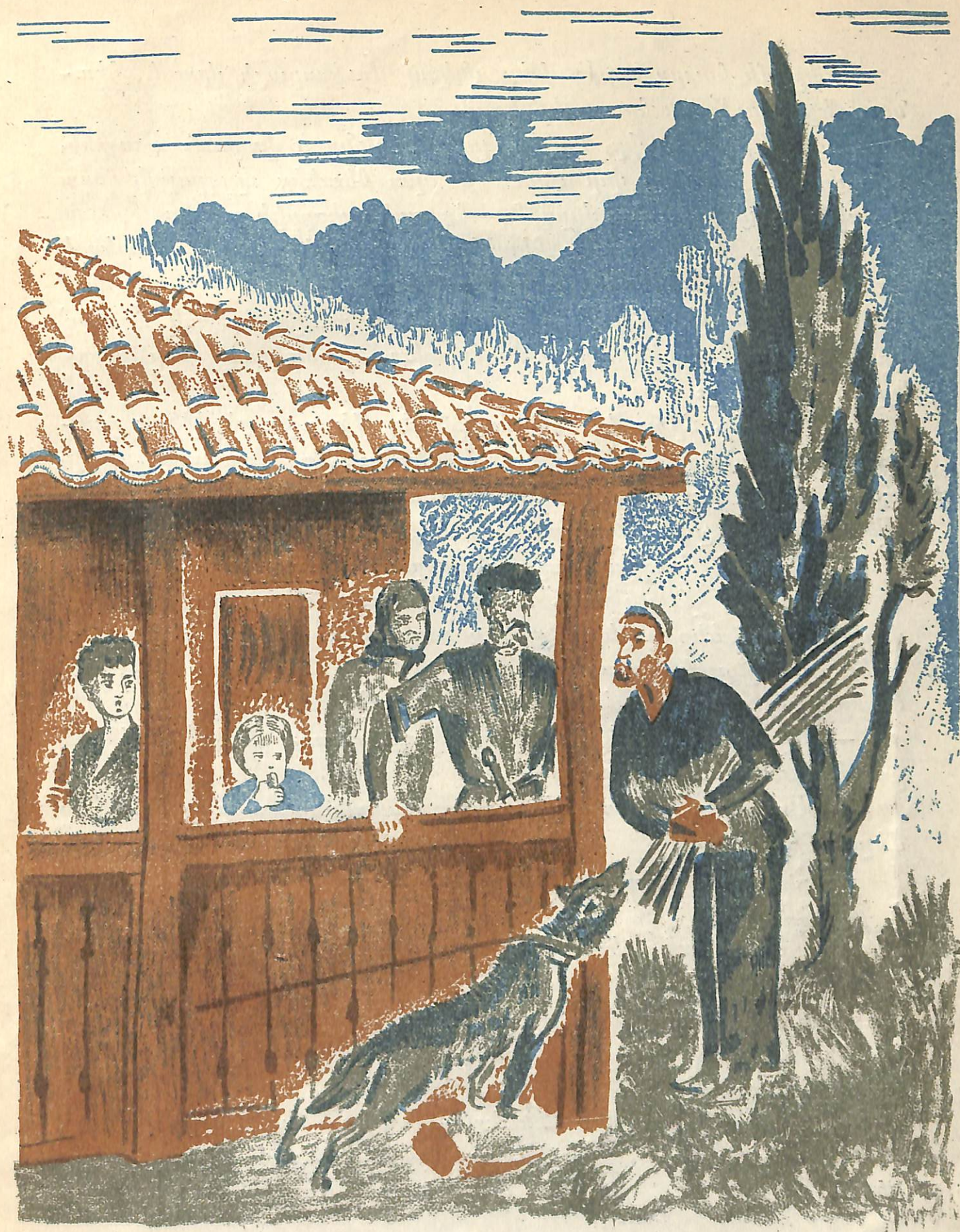
— Ձե, վորդիս, խաբում ե. կհազացնի, մայրդ քեզ մատաղ։

— Ի՛, բան ասաց. հազացնի, չե՛ մի բան. աղով ավելի լավ
կմարսի,— ասաց հայրը։

— Ինչ ուզում եք, արեք. հորով-վորդիներով համառ եք.
մարդ հո՛ չի կարող ձեզ բան հասկացնել։

Բավական միջնեց, բայց ծագող լիալուսինը ցրեց գիշերվա
մթությունը և աշխարհը ճերմակացրեց։ Իր շողքը սյուն առ սյուն
ցած թողեց դեպի յեղեգնուտն ու այգիները և հազար գույնի
փայլ տվեց նրանց։ Փրոնեյի առանց այն ել գուլալ ջուրն սկսեց
ավելի թափանցիկ դառնալ։

Բնության այս պայծառությունն ու գողտրիկությունն ավելի
գեղեցկացնում և շուք եր տալիս սայլի ճռճուցն ու հետն ել ա-
նուշ սայլերգը, վորը սայլորդն աղավառ պես կկլացնում եր
սրտառու լեբալով, գալարում եր խարսղանն ու արագորեն
շրփացնում լծկան յեգներին։

Յեփրեմի հայրը նորից թեք ընկավ մութաբայի վրա և հիս-
նում եր բնության հրաշալիքներով:

Սիզո, Սիզո, նայիր, նայիր, լուսինը վոնց ե վազում: Մայրիկ,
այն փոքրիկ աստղը, վոր գնում ե նրա հետևից պլպլալով, նրա
վորդի՞ն ե, այդ լուսնի վորդի՞ն,—հարցրեց փոքրիկ տղան:

— Վոնց վոր մեր ձիու հետևից քուռակն ե գնում, այնպես ե
հետևից ընկել,—ավելացրեց Սիզոն:

— Վորդի, չե մի բան. ա՛յ, այն մեկը լուսին ե, իսկ մյուսը՝
նրա աստղը: Լուսնին վորդի ո՞վ ե տվել,—խոսակցությանը խառ-
նելեց Յեփրեմը:

— Հայրիկ, ճիշտ ե, վոր ասում են, թե յերբ յերկինքը բաց-
վում ե ու աստված ձեռքը ցած ե մեկնում, ով վոր այդ տեսնի,
այդ ըսպեյին ինչ վոր ցանկանա, աստված կտա նրան,—հարցրեց
Սիզոն հորը և չոքեց նրա առջև:

— Սուտ ե վորդիս, քեզ պես պարապ-սարապներն են հնարել:

— Բացվի, չե մի բան. ուսուցիչն ասաց մեզ, վոր այն, ինչ
վոր տեսնում ենք և յերկինք ենք անվանում, ամբողջովին ող ե,
արևը, լուսինը և աստղերը կախված են հենց ողում,—ասաց
Յեփրեմը յեգիպտացորենի վոստը կրծելով:

— Սիզոնյա, աղջի, դու ի՞նչ կցանկանաս, յեթե յերկինքը
բացված տեսնես,—հարցրեց հայրը:

— Աստված, ինձ այնպիսի ուսումնական դուրս բեր, վոնց վոր
մերոնց կատոն ե:

— Հա՛, հա՛, հա՛,—հրհուացին ծնողները.—դպրոց կտանք, վորդիս,
և կտեսնենք...

Այդ ժամանակ ներքևից լավեց վոտնաձայն, ձեռնափայտի
թրխկոց և ինչ-վոր բանի շրջյուն: Յեկվորը մերթ ընդ մերթ հա-
զում եր: Ով ել վոր եր, սանդուխքի մոտ կանգ առավ... Պատշգամ-
բում զրույցն ընդհատվեց: Փոքրիկ յերեխաները դեպի սանդուխքի
դուռը վազեցին:

— Քավոր Նիկոլո՞զ, տանն եք,—լավեց մի ձայն ներքևից:

— Վա՛, Լադիտա՛, դո՛ւ յես. բարձրացիր, կնքահայր, բարձրացիր
վերև:

Ծերունի Ղաղիտան ձեռնափայտին հենվելով սանդուխքով բարձրացավ: Նա շալակին ուներ յեզիպտացորենի ցողունների մի մեծ կապոց, վորը պատշգամբի հատակին գցեց. գլխարկը թևի տակ դրեց և ձեռքերը խաչած կանգնեց: Մեջքը լուսնի կողմն եր դարձրել. կռացած Ղաղիտայի ստվերն ընկավ պատշգամբին: Նրա առանց այն ել սպիտակ մազերը լուսնի շողքի տակ պեծին եյին տալիս: Ղաղիտան կանգնած եր անշարժ, աչքերն արյունալի արցունքներով լցվեցին, կոկորդը ներսից ինչ-վոր բան սեղմեց և հագիվ հազ շշնջաց.

— Բարի յերեկո ձեզ:

Ղաղիտայի դեմքը Յեփրեմին կասկածանքի մեջ գցեց. այս ու այն կողմ անցավ, բայց աչքերն այնպես մթնեցին, վոր այլևս ճանապարհ չգտավ: Սառը քրտինքը բռնեց նրան: Այրող բոցի պես ինչ-վոր բան անցավ նրա մարմնով, կասկարմիր կտրեց: Յեզիպտացորենի վոստը, վորը դեպի բերանն եր տանում, ողում մնաց: Ղաղիտայի վշտալից դեմքը, նրա ձերմակ մազերը և կռացած մարմինը Յեփրեմի սիրտը վառեցին:

Ի՞նչ կասես, Ղաղիտա, այս կապոցն ինչ ե նշանակում:

— Միք նզովի ինձ, ձեզ մատաղ. ինչպես գիտեք, կես որավար յեզիպտացորեն ունեմ յեղեգնուտում, իմ դառը քրտինքով, իմ ձեռքով բահած: Մեջն արյուն-քրտինք եմ կաթեցրել: Մի յեզիպտացորեն ե, վոր աստծու աչքը մեջն ե պտտվում: Ծածուկ ներս են մտել, ձեզ մատաղ, այս ձեր վորդի Յեփրեմն ու ձերոնց Միխան: Նոր եր ջրված... Իմ կնոջ և մանր յերեխաներիս մեղքը թող չվերցնեն: Այս մեկն աստծուն ել պարտ մնամ և դրանց ել ներում եմ հանուն հոր և վորդո:

Յեփրեմի համար, վոր գետինը պատուվեր ու մեջն ընկներ, ավելի գերադասելի յեր: Այրվում եր ամոթի կրակից, միանգամայն քարացավ տեղում, այլևս շնչավոր եյակի նշույլ անգամ չուներ:

— Ամոթ քո պատվին, հա,— վրա բերին ծնողները.— քեզնից անդ եյինք սպասում:

— Չէ, իմ արևը, յես մեղավոր չեմ. Միխան հիմարացրեց ինձ: Յեփրեմի աչքերից արցունքներ թափվեցին, սկսեց հեկեկալ, և ընկավ Ղաղիտայի առջև:

Պատ. խմբագիր՝ Գ. Ղազարյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Գասպարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Արզաթանյան

Դիպլիտի լրագր՝ Ղ - 4598 Հրատարակչ. 4155.
Պատկեր 1, Տպագ 5000
Թուղթ 72x105. Տպագրական 21/2 մամ.
Մեկ ծածուկում 15 652. Նիշ. Հեղինակային 1/3 մամ.
Հանձնված է արտադրության 5 ոգոստոսի, 1937 թ.
Ստորագրված է տպագրելու 9 մարտի, 1938 թ.
Գինը 1 ռ. 60 կ.

Պետհրատի I տպարան, Յերեան, Լենինի 65

14054

163

11.11.65 4

~~11.11.65~~

0

11.11.65

899.9625
x-41

11.11.65

1406-38

1

1

11.11.65

С. МГАЛОБЛИШВИЛИ
ВОР КАКИТЪ
ГНЗ. АРМ. С СР. ЕРЕВАН